

Euroopa Liit
Euroopa struktuuri-
ja investeerimisfondid

Eesti
tuleviku heaks

Euroopa Regionaalarengu Fondi projekti 2014-2020.5.02.16-0001

“Laenud ja käendused”

PROJEKTIAUDIT

toetuse saaja: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus
rakendusüksus: Riigi Tugiteenuste Keskus

Aruande projekt

ERF-397/2024

25.02.2025

RAHANDUSMINISTEERIUM

KOKKUVÕTE AUDITI TULEMUSTEST

Auditi tulemus:

Auditi töörühm jõudis auditi toimingute läbiviimise tulemusena järeldusele, et toetuse saaja tegevus projekti rakendamisel on olulises osas¹ vastavuses kehtivate õigusaktidega.

Märge struktuuritoetuse registris²:

➤ märkustega, olulised tähelepanekud;

Olulised tähelepanekud toetuse saajale:

Oluline tähelepanek 1.1 – Rahastamisvahendist on toetatud mitteilujõulist investeringut. Rahastamiskõlblike kulude nimekirjast tuleb välja arvata 3 036,33 eurot.

Oluline tähelepanek 1.2 – Rahastamisvahendi IV maksetaotluses EK-le deklareeritud abikõlbliku ERF toetuse summa arvutamisel on tehtud viga. Mitteabikõlblikku kulu ei kaasne, sest koondvaatest on abikõlblikuna deklareeritud summa maksetaotluses väiksem kui peaks.

Oluline tähelepanek 1.3 – Rahastamisvahendi rakendaja ei ole taganud piisavat kontrollijälge lõppsaajate VKE määratlusele vastavuse osas.

Projekti audit on läbi viidud vastavuses rahvusvaheliste siseauditeerimise kutsetegevuse standarditega.

Projekti audit lõpparuanne avalikustatakse Rahandusministeeriumi koduleheküljel.

Täname auditeeritavat auditi läbiviimise ajal osutatud kaasabi, vastutulelikkuse ja koostöö eest.

¹ Auditi töörühm on teostanud auditi toimingud asjatundlikult ja nõutava ametialase hoolsusega. Auditi tulemusena antakse auditeeritud objekti kohta **põhjendatud kindlustunne**, võttes arvesse võimalikku auditi riski, et isegi suhteliselt olulised ebatäpsused võivad jääda avastamata.

² **Olulised tähelepanekud** on leiud, mis omavad või võivad omada finantsmõju (st mitteabikõlblikud kulud). **Väheolulised tähelepanekud** on leiud, mis ei oma finantsmõju, kuid mille lahendamine aitab toetuse saajal vähendada riske projekti edukal elluviimisel.

A - OSA

1. Auditi objekt ja auditeeritud kulud

1.1 PROJEKTI ÜLDANDMED	
Rakenduskava	Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014-2020
Prioriteetne suund	2014-2020.5 Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tugevdamine
Meede	2014-2020.5.2 Kapitali- ja krediidikindlustuse kättesaadavuse parandamine
Projekti number struktuuritoetuse registris (edaspidi SFOS)	2014-2020.5.02.16-0001
Projekti nimetus	Laenud ja käendused
Rahastamisvahendi rakendaja	Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus; kuni 04.01.2022. a. SA KredEx (edaspidi kasutame aruandes lühendit EIS)
Taotluse rahuldamise otsuse (otsuse muutmise) number ja kuupäev	Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Sihtasutus KredEx vahel 15.12.2015. a sõlmitud rahastamisleping nr 1.1-8/15-004, mida on muudetud 21.12.2016. a lepinguga nr 1.1-8/16-004, 12.12.2018. a lepingu muudatusega ning 28.01.2022. a lepinguga 24.7-3/18-437.
Rakendusüksus	Riigi Tugiteenuste Keskus
Projekti kulude abikõlblikkuse periood	15.01.2015. a –31.12.2023. a
1.2 AUDITI LÄBIVIIMISE INFO	
Alus	Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse § 11 lg 3 ning Rahandusministeeriumi finantskontrolli osakonna struktuuritoetuse auditeerimise 2024. a tööpla ³ .
Eesmärk	Hinnang struktuuritoetuse eesmärgipärasele ja õiguspärasele kasutamisele vastavalt Vabariigi Valitsuse 07.08.2014. a määruse nr 127 „Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse andmise ja kasutamise auditeerimine ” § 4 lõikele 1.
Auditi läbiviija(d)	Merit Rajamäe (auditi töörühma liige), Finantskontrolli osakonna I auditi talituse audiitor, Rahandusministeerium Karl–Ander Reismann (auditi töörühma liige), Finantskontrolli osakonna II auditi talituse juhtivaudiitor, Rahandusministeerium Andreas Kalm (auditi juht), Finantskontrolli osakonna II auditi talituse juhtivaudiitor, Rahandusministeerium Mart Pechter (auditi eest vastutav isik), Finantskontrolli osakonna II auditi talituse juhataja, Rahandusministeerium
Auditi läbiviimise aeg	15.10.2024 – 25.02.2025
Metoodika	Rahandusministeeriumi finantskontrolli osakonna “Projekti auditi käsiraamat”.

³ Tööpla³ koostatakse lähtuvalt statistilise valimi moodustamise metoodikast, mille kohaselt on kõikidel projektidel võrdne võimalus valimisse sattuda.

	Euroopa Komisjoni juhendmaterjal „Audit Methodology for auditing financial instruments in the period 2014-2020“. ⁴
Auditi toimingud	<p>Auditi toimingute käigus projekti rakendamisega seotud isikute intervjuerimine ning järgneva analüüs ja hindamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projekti tegelik teostamine, • projekti rakendamist kajastav dokumentatsioon, • kulude abikõlblikkus, • projektiga seotud raamatupidamise korraldus, • omafinantseeringu olemasolu, • struktuurifondide sümboolika kasutamine.
Valimi metoodika (kui kohaldub)	<p>Lõplik projekti rahastamiskõlblike kulude (lepingute) nimekiri summas 49 621 747,2 eurot (962 rida), millest moodustati kaks üldkogumit: a) IV maksetaotlusega lisandunud lepingud, ning b) peale IV maksetaotlust kuni projekti lõpuni lisandunud lepingud. Audiitorid tuginesid varasemalt teostatud audititele ning varasemalt auditeeritud üldkogumites olnud lepinguid sisse ei võetud. Kaks üldkogumit ja valimit tehti eesmärgiga saada kindlus IV maksetaotluse (lõppmakse ettemakse) kui ka sulgemistoimingute osas. Valimid moodustati vastavalt FI auditi metoodika kohaselt audiitorite professionaalse hinnangu alusel, selliselt, et kaetud oleks minimaalselt 5% üldkogumi ühikute arvust.</p> <p>- Esimene üldkogum 11 017 166,42 eurot, 178 rida;</p> <p>- Esimene valim 2 146 178,15 eurot, 9 rida;</p> <p>- Teine üldkogum 8 003 945,76 eurot, 163 rida;</p> <p>- Teine valim 2 033 459,17 eurot, 9 rida.</p> <p>Kokku oli kahe valimi üldkogum 19 021 112,18 eurot (341 rida), millest auditeeriti vastavalt 18 lepingut abikõlblikus kogumaksumuses 4 179 637,32 eurot.</p>
1.3 AUDITEERITUD KULUD (auditi ulatus)	
Deklareeritud kulude aluseks olevad väljamaksed (väljamaksetaotluse SFOS nr, kuupäev, abikõlblik summa eurodes)	<p>SFOS nr P017130, 13.04.2023, 13 000 000 eurot.</p> <p>Aluseks rahastamiskõlblike kulude nimekiri summas 49 621 747,2 eurot, millest moodustati üldkogumid summas 19 021 112, 18 eurot.</p>
Toetuse ja omafinantseeringu osakaal abikõlblikest summadest (%)	Toetus 100%
Valimi suurus (eurodes; % deklareeritud abikõlblikust summast)⁵	4 179 637,32 eurot, 21,97% üldkogumitest

⁴ Juhendmaterjali versiooni kuupäev 09.06.2021.

⁵ Kui ei auditeeritud valimi alusel, märgitakse valimi suuruseks väljamaksetaotluse summa eurodes ja auditeeritud kulude osakaaluks 100%.

Tuvastatud mitteabikõlblikud kulud (eurodes): Rahastamiskõlblike kulude nimekirjast tuleb välja arvata 3 036,33 eurot, millest auditi ERF-397/2024 ulatuses 3 036,33 eurot (vt tähelepanekut 1.1)	
Leitud vea määr (%) ⁶	Auditi ERF-397/2024 vea määr on 0,149%. ⁷

2. Piirangud

Käesolev aruanne on koostatud sõltumatuse ja objektiivsuse põhimõtetest lähtudes.

Perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse § 24 punkti 10 alusel on toetuse saaja kohustatud andma audiitori kasutusse tema nõutavad andmed ja dokumendid ning võimaldama audiitoril viibida projektiga seotud ruumides ja territooriumil. Eelnevast tulenevalt jäeldavad audiitorid, et kõik auditi käigus esitatud andmed ning muu suuline ja kirjalik teave kajastavad projekti raames teostatud tegevusi korrektselt ja tegelikkusele vastavalt ning on piisavad projektidele hinnangu andmiseks. Täiendava, audiitoritele mitteesitatud / mitteteadaoleva informatsiooni korral oleksid audiitorite jäeldused võinud olla teistsugused.

3. Järeltegevused

Toetuse saajal tuleb arvestada auditi aruande B-osas esitatud tähelepanekute ja soovistustega. Soovistuste rakendamise osas teostab seiret ning viib läbi järeltegevusi rakendusüksus. Järeltegevuste tulemustest annab rakendusüksus tagasisidet SFOS-i vahendusel.

Auditeeriv asutus koondab korraldusasutuselt, sertifitseerimisasutuselt, rakendusasutuselt ja rakendusüksuselt saadud informatsiooni soovistuste rakendamise kohta ning vajadusel küsib täiendavat informatsiooni.

Vajadusel viiakse läbi järelaudit.

⁶ Mitteabikõlblike kulude osakaal tegelikult auditeeritud kuludest (%). Kui auditeeriti valimi alusel, siis mitteabikõlblike kulude osakaal valimi mahust.

⁷ Tuvastatud viga esines teises valimis (valimi maht 2 033 459,17 eurot, tuvastatud viga 3 036,33 eurot). Projekti lõpu seisuga 31.12.2023 on rahastamiskõlblike lepingute nimekirja abikõlblik summa suurem kui projekti abikõlblik maksumus. Leitud veamäär ei mõjuta EK-le sertifitseeritud makset ega kogu perioodi veamäärana kuna projekti lõplik abikõlblik summa on abikõlblike lepingutega kaetud.

B-OSA

AUDITI TULEMUSED

1. Struktuuritoetuse eesmärgipärane kasutamine

Struktuuritoetust on kasutatud olulises osas otstarbekalt ja sihipäraselt, vastavalt projekti eesmärkidele ja rakendamise tingimustele. Kuid audiitorid tuvastasid mõningaid puuduseid seoses investeeringu elujõulisuse hindamisega, abikõlblike lepingute nimekirjaga ning kontroll-jälje säilitamisega.

Oluline tähelepanek 1.1 – Rahastamisvahendist on toetatud mitteelujõulist investeeringut. Rahastamiskõlblike kulude nimekirjast tuleb välja arvata 3 036,33 eurot.

Ühissätete määruse⁸ artikkel 37 lg 1 järgi kasutatakse rahastamisvahendeid selliste investeeringute toetamiseks, mida peetakse rahaliselt elujõuliseks ja mis ei leia turult piisavaid rahastamisallikaid.

Delegeeritud määruse⁹ artikkel 6 lg 1 p a) järgi peab rahastamisvahendeid rakendav asutus¹⁰ mh tagama, et rahastamisvahenditest toetust saavate lõppsaajate valimisel võetakse piisavalt arvesse rahastamisvahendi olemust ning rahastatavate investeerimisprojektide võimalikku majanduslikku elujõulisust. Valik peab olema läbipaistev ja objektiivsetel alustel põhjendatud ega tohi luua huvide konflikti.

Auditi ulatuses oleva maksetaotluse nr PO17130 juurde kuuluvast rahastamiskõlblike lepingute nimekirjast, sattus alavalimi alusel testimisse teiste seas 25.10.2017 sõlmitud käibelaenu¹¹ käendusleping PKP-17-135466-KÄ2¹².

Auditi toimingute käigus tuvastasid audiitorid, et nimetatud lepingu puhul on taotlejat ehk käenduse saajat¹³ analüüsinud Swedbank'i laenuhaldur, kes on analüüsi kohta koostanud memo (edaspidi Panga memo) ning vormistanud otsuse sõlmida ettevõttega käendusleping. Panga memo andmeil on ettevõtte ajaloole tuginedes, hinnatud investeering elujõuliseks.

Audiitorite hinnangul ei oleks tohtinud investeeringut hinnata elujõuliseks ega kredidivõimeliseks, sest ettevõtte EBITDA oli negatiivne ja käive kukkunud 85%. Laen väljastati 2017.a, mil ettevõtte I poolaasta käive oli 3 tuhat eurot ning prognoositud aastakäive 21 tuhat eurot. Selliste andmete pinnalt ei ole audiitorite hinnangul võimalik näha positiivset rahavoogu, millest ettevõtja suudaks hakata võetavat laenu teenindama.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013.

⁹ Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 480/2014, 3. märts 2014

¹⁰ Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

¹¹ Käendatud leping nr 17-135466-JK

¹² Liide "PKP" viitab sellele, et lepingu on volikirja alusel sõlminud EIS-i asemel pank. Käendusesaaja hindamise teeb pank.

¹³ Tahmakratt OÜ, reg nr 12292700

Ka Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse¹⁴ (edaspidi EIS) kirjalikes selgitustes ja kohapealsete vestluste käigus kinnitati, et sisuliselt oli tegemist olemasoleva, 2015. a sõlmitud, kuid hilisemalt probleemseks muutunud käibelaenu tagasimaksmise tähtaja pikendamisega, mida ei olnud tehnilistel põhjustel võimalik pikendada muudmoodi, kui sõlmides uus leping. Audiitorite järelpärimisel selgus, et 2015. a sõlmitud laenu ei rahastatud rahastamisvahenditest ning see otsustati portfelli lisada alles peale uue lepingu sõlmimist 2017. a, siis kui ettevõtte finantsseis oli juba problemaatiline. Audiitoritel puudub teave 2015. a antud laenu sisu, ettevõtte tolle aja elujõulisuse ja otsuste kohta.

Kuivõrd esialgset käibelaenu käendust ei rahastatud rahastamisvahendist, siis asuvad audiitorid seisukohale, et esialgse probleemse tehingu pikendamist ei oleks tohtinud neist vahenditest samuti rahastada.

Tulenevalt tähelepanekus kirjeldatud puudustele, on audiitorite hinnangul tegemist mitteelujõulise investeringuga, mida ei oleks tohtinud rahastamisvahenditest rahastada. Seetõttu on ka käendusleping nr PKP-17-135466-KÄ2 rahastamiskõlbmatu ning käendatav summa 14 574,66 eurot, mitteabikõlblik.

Risk EIS-ile: Õigusaktidest tulenevate kohustuste mittetäitmine võib kaasa tuua toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise.

Soovitus EIS-ile: Soovitame mitteabikõlbliku kuluga lepingu nr PKP-17-135466-KÄ2 summas 14 574,66 eurot, millest abikõlblik ERF toetus on summas 3 036,33 eurot, arvata välja rahastamiskõlblike lepingute nimekirjast.

EIS kommentaar:

EIS nõustub soovitusel ja esitab RTK-le uue faili, kust tehingu nr PKP-17-135466-KÄ2 portfelli kuuluvus korrigeeritakse ja eemaldatakse abikõlblike tehingute nimekirjast. Muudatus alusandmetes ei mõjuta abikõlblikke väljamakstud summasid.

Risk Riigi Tugiteenuste Keskusele: Juhul, kui rakendusüksus ei ole vajalikul määral rahastamisvahendeid rakendava asutuse kohustuste täitmist kontrollinud, eksisteerib risk, et rahastamisvahendid ei ole kasutatud õiguspäraselt ning see tuleb osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Soovitus Riigi Tugiteenuste Keskusele: Soovitame mitteabikõlbliku kuluga lepingu nr PKP-17-135466-KÄ2 summas 14 574,66 eurot, millest abikõlblik ERF toetus on summas 3 036,33 eurot, arvata välja rahastamiskõlblike lepingute nimekirjast.

Riigi Tugiteenuste Keskuse kommentaar: Riigi Tugiteenuste Keskus nõustub auditi järeldusega, et lepingu nr PKP-17-135466-KÄ2 puhul on tegemist mitteabikõlbliku kuluga ning leping eemaldatakse rahastamiskõlblike lepingute nimekirjast. Leping ei ole olnud varasemalt RTK kontrolli valimis. RTK teostab kontrolle valimipõhiselt vastavalt RTK tööprotseduuride kirjeldusele. Kui sellises kontrollis tuvastatakse mitteabikõlblike kulusid, siis suurendatakse kontrolli mahtu, lähtudes vea iseloomust ja potentsiaalsest finantsmõjust.

Soovituse rakendamise eest vastutav isik ja kuupäev rakendusüksuses: Finantsinstrumentide ekspert Mirjam Jalak, korrigeeritud lepingute nimekirja esitamise tähtaeg 20.03.2025.

¹⁴ Kuni 04.01.2022 kandis asutus nime Sihtasutus KredEx.

Oluline tähelepanek 1.2 – Rahastamisvahendi IV maksetaotluses EK-le deklareeritud abikõlbliku ERF toetuse summa arvutamisel on tehtud viga. Mitteabikõlblikku kulu ei kaasne, sest koondvaatest on abikõlblikuna deklareeritud summa maksetaotluses väiksem kui peaks.

Ühissätete määruse¹⁵ artikkel 65 lg 2 järgi on kulud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saamiseks kõlblikud juhul, kui need on tekkinud toetuse saajal ja need on tasutud kindlas ajavahemikus.

Maksetaotlusest nr PO17130 tehtud alavalimi alusel kuulus auditi ulatuses testimisse mh ekspordilaenu leping nr EL-0013. Auditi toimingute käigus tuvastas audiitor, et abikõlblikkuse perioodil sõlmitud ja laenusaaajale ka välja makstud¹⁶ lepingu nr EL-0013 maht on summas 58 616,43 eurot, kuid maksetaotluses on lepingu abikõlblikuks summaks märgitud 135 087,15 eurot. Lepinguga esitatud abikõlblik summa ei ole tekkinud ega tasutud nimetatud ulatuses, mis deklareeriti abikõlblikuna. Korrektne abikõlblik summa on võrdne laenulepingu mahuga 58 616,43 eurot.

Asjaolude täpsustamisel selgus, et maksetaotluses on lisaks lepingule EL-0013 veel neli ekspordilaenu lepingut¹⁷, mis ei kuulu auditi ulatusse, kuid mille abikõlblikuks summaks on märgitud samuti 135 087,15 eurot, kuigi tegelikult on lepingumahud teistes summades – mõne lepingu puhul väiksem, mõnel puhul suurem kui deklareeritud abikõlblik summa.

Maksetaotluses on nimetatud viie ekspordilaenu lepingu abikõlbliku summana kokku deklareeritud 675 435,75 eurot, kuigi tegelikult peaks see olema 889 814,26 eurot.

Rahastamisvahendi rakendaja¹⁸ (edaspidi EIS) on selgitanud olukorda kui inimlikku eksitust, mille käigus on tehingu nr EL-0009 summa kopeeritud 2022.a tehingutesse.

Audiitori hinnangul on EIS'i poolne selgitus igati loogiline ning kuna deklareeritud ekslik koondsumma on tegelikust väiksem, siis viga mitteabikõlblikku kulu kaasa ei too.

Risk EIS-ile: Abikõlbliku kulu valesti deklareerimisel võib juhtuda, et deklareeritakse ka mitteabikõlblikke summasid, mis nõutakse hiljem tagasi.

Soovitus EIS-ile: Soovitame parandada rahastamiskõlblike lepingute nimekirjas olevad summad ning pöörata abikõlblike kulude deklareerimisel eraldi tähelepanu summade korrektsusele ja täpsusele.

EIS kommentaar:

EIS nõustub soovitusel ja esitab RTK-le uue faili korrektse alusinfoga, kust tehniline viga korrigeeritakse. Muudatus alusandmetes ei mõjuta abikõlblikke väljamakstud summasid. Parandused on tehnilised.

Risk Riigi Tugiteenuste Keskusele: Juhul, kui rakendusüksus ei ole abikõlblikuks deklareeritud summade korrektsust vajalikul määral kontrollinud, eksisteerib risk, et rahastamisvahenditest deklareeritakse ka mitteabikõlblikke summasid mis tuleb hiljem tagasi nõuda.

Soovitus Riigi Tugiteenuste Keskusele: Soovitame parandada rahastamiskõlblike lepingute nimekirjas olevad summad ning pöörata abikõlblike kulude deklareerimisel eraldi tähelepanu summade korrektsusele ja täpsusele.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013.

¹⁶ Vastavalt maksekorraldusele on laenusumma välja makstud 25.02.2022.

¹⁷ Lepingud nr EL-0014, EL-0015, EL-0016 ja EL-0017.

¹⁸ Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus

Riigi Tugiteenuste Keskuse kommentaar: Riigi Tugiteenuste Keskus nõustub, et tegemist on rahastamiskõlblike lepingute nimekirja veaga ning korrigeerib lepingute summad. Edaspidi pöörab RTK rohkem tähelepanu lepingute nimekirja täpsusele.

Soovituse rakendamise eest vastutav isik ja kuupäev rakendusüksuses: Finantsinstrumentide ekspert Mirjam Jalak, korrigeeritud lepingute nimekirja esitamise tähtaeg 20.03.2025.

Oluline tähelepanek 1.3 – Rahastamisvahendi rakendaja ei ole taganud piisavat kontrollijälge lõppsaaajate VKE määratlusele vastavuse osas.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) ning Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutuse (edaspidi EIS) vahel sõlmitud rahastamislepingu¹⁹ p 1.5 järgi on lepingu eesmärgiks rakendada laenude ja tagatiste osa rakenduskava prioriteetse suuna 5 „Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arendamine ja piirkondade konkurentsivõime tõstmine“ alameetmest 5.2.1. „Laenude, tagatiste ja eksporditehingute kindlustuse väljastamine“.

Ühissätete määruse²⁰ artikkel 2 p 28 selgitab mõistet VKE, kui mikro-, väike- või keskmise suurusega ettevõtet, nagu on määratletud komisjoni soovitus 2003/361/EÜ²¹. Nimetatud komisjoni soovitus defineerib VKE-d sisuliselt mikroettevõtteks, väikeettevõtteks ja keskmise suurusega ettevõtteks.

Delegeeritud määruse²² artikkel 25 lg 1 p g) koosmõjus artikli 9 lg 1 p-ga e) toob välja rahastamisvahendite puhul kontrollijäljena nõutavad tõendavad dokumendid. Nimetatud määruse artikli 9 lg 1 p e) alapunkti (xi) järgi on nõutavad tõendid selle kohta, et rahastamisvahendi kaudu antud toetust kasutati ettenähtud otstarbel.

Auditi ulatusse kuulub maksetaotlus nr PO17130, milles kajastuvatest kuluridadest ehk sõlmitud laenu- ja käenduslepingutest koostatud alavalimi alusel sattus testimisse kokku 18 lepingut.

Kuivõrd auditeeritav projekt panustab just VKE-de arendamise ja konkurentsivõime tõstmise toetamisse, siis nägid auditi toimingud mh ette veendumist, et sõlmitud lepingute puhul on laenu- või käenduse saajateks just VKE-d.

Audiitorid saatsid EIS-ile päringu auditi ulatuses olevate lepingute lõikes esitada laenu või käenduse taotlejate kohta tehtud VKE-arvutused, mille peale selgitas EIS, et vanade lepingute osas eraldi arvutusi ei tehta. Lisaks selgitati, et VKE arvutamise aluseks on VTA juhis (EK oma) ja skooringu tabelis olev sisemine VTA juhis/suunis ning eraldi kontrollijälge üksiku ettevõtte määramise osas olema ei pea. Ühtlasi mainiti, et oluline info on välja toodud nt: panga memos, esitluses - kuidas ettevõtte ja vajadusel omandistruktuur on kujunenud. Üksiku tehingu määramiseks VKE-ks paluti välja tuua konkreetne projekt.

Audiitorite hinnangul on oluline, et rahastamisvahendi rakendaja oleks võimeline tõendama, et on kontrollinud enne laenu või käenduse taotluse rahuldamist iga taotleja vastavust rahastamiskõlblikkuse nõuetele, sh kas tegemist on VKE-ga või mitte.

¹⁹ Leping nr 1.1-8/15-004, sõlmitud 15.12.2015.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, 17. detsember 2013.

²¹ Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus mikroettevõtete ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete määramise kohta (ELT L 124, 20.5.2003, lk 36). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003H0361>, eestikeelne kokkuvõtte <https://eur-lex.europa.eu/ET/legal-content/summary/micro-small-and-medium-sized-enterprises-definition-and-scope.html>

²² Komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 480/2014, 3. märts 2014

VKE suuruse arvutuste tõendusmaterjaliks esitati audiitoritele vaid ühe testitava lepingu²³ osapoole kohta EIS-i poolt koostatud VKE-arvutus, mille puhul faili metaandmetest nähtus, et fail on loodud pärast auditeeritava lepingu sõlmimist²⁴. Antud näite najal ei saanud audiitorid kindlust õigeaegselt läbiviidud VKE kontrollist, kui kontroll-jälg on loodud hiljem kui sõlmitud leping.

Audiitorid ei nõustu EIS-i selgitusega, justkui ei peaks iga ettevõtte määramise osas kontrollijälge olema. Auditi ulatuses olnud lepingute lõppsaajateks olid mitmed sellised ettevõtted, kus tulenevalt omandistruktuurist ning seostest oleks olnud vajalik ka VKE arvutus ja selle kontroll-jälg. Audiitorite hinnangul ei ole vaja eraldi VKE arvutust koostada, kui omandistruktuur ja seosed on väga lihtsakoelised ning on kergesti tuvastatav, et tegemist ei ole suurettevõttega. Küll aga oli auditi ulatuses mitmeid vastupidiseid näiteid, kus omandistruktuuris olid eri suurusega ettevõtted nii Eestist kui välismaalt.

Käesolevas auditis testisid audiitorid omalt poolt auditi ulatuses olnud lepingute lõikes laenu ja käenduse taotlejate VKE-staatusaid. **Testimise tulemusena audiitorite poolt mitte VKE-sid ei tuvastatud, mistõttu on tähelepanek suunatud ainult kontroll-jälje puudustele ning mitteabikõlblikku kulu sellega ei kaasne.** Lisaks on EIS oma selgitustes välja toonud asjaolu, et perioodi 2021+ osas on VKE määramine olulises osas automatiseeritud, mistõttu piirduvad audiitorid vaid tuvastatud puuduse väljatoomisega.

Risk EIS-ile: Kontrollijälje puudumine ei võimalda veenduda piisava ja õigeaegse kontrolli läbiviimises, mistõttu võib esineda risk, et kontroll on jäänud tegemata ning toetatud on mitteabikõlblikku ettevõtet ning kaasa tuua rahastamisvahendi osalise või täieliku tagasinõudmise.

Soovitus EIS-ile: Kuivõrd ei saa käesoleva auditi käigus hinnata EIS-i poolt perioodiks 2021+ sisse viidud VKE määramise automaatkontrolle, tuleb hetkel siiski soovitada edaspidi tagada piisav kontrollijalg ka VKE-arvutuste kohta.

EIS kommentaar:

EIS nõustub auditi hinnanguga selles osas, et keerukamate tehingute juures peaks olema põhjalikum kontrollijalg hoiustatud, selles osas on tehtud täiendusi süsteemselt. Lisaks vaadatakse süsteemselt vaates VKE kontrollijälge hõlmav süsteem üle koostöös Korraldusasutusega perioodi 2021+ osas.

Keerukate omandisuhetega struktuuride puhul on info alusdokumentides olemas, küll mitte tabeli kujul, nii nagu auditil oli soov infot saada. Lisaks kasutab EIS VKE teatmikku ja sisemisi juhiseid ja abistavaid kontroll-lehti VKE määramiseks.

Auditeeritav selgitab täiendavalt, et oluline ei ole mitte tabelarvutuse kaudu tõendada (kontrollijalg selles osas ei ole piiritletud ja rõhutame, et oluline osa toimingutest teevad ka pangad), vaid piisava kontrollijälje tagamine, et etteantud laen/ käendus on väljastatud õigete alusel VKE-le ja selle tõenduse juures on erinevad alternatiivid. Arvestades konkreetse tehingu osapoolt, siis rõhutame, et juhtumid on erinevad raskusastmelt ja igal üksikul juhtumil on tagatud kontrollkoha markeering VKE osas läbi kontroll-lehe ja markeering süsteemis.

Viidatud juhtumi PKP-22-007287-KÄ osas auditeeritav rõhutas, et kuna tegemist on panga tehinguga, siis antud tehingu puhul pakkusime välja ülevaardeerimise tegemist tabelarvutuse formaati. Kuna selgelt oli näha, et äärmiselt põhjalikust informatsioonist panga poolt on ettevõtte seoste osas igakülgseks olemas.

Käesolevaga palume üle vaadata tähelepaneku olulisus, kuna audit ei leidnud testitavas kontrollis puudusi sisulises vaates, vaid ainult kontrollijälge piisavuse osas. Palume märkuse olulisus üle vaadata ja hinnata antud märkus väheoluliseks puuduseks.

²³ PKP-22-007287-KÄ

²⁴ Käendusleping nr PKP-22-007287-KÄ on sõlmitud 03.02.2022, kuid VKE-arvutuse faili sisu on loodud 03.11.2023.

Risk Riigi Tugiteenuste Keskusele: Juhul, kui rakendusüksus ei ole veendunud kuidas EIS VKE-de suuruse arvutusi läbi viib ja nende osas kontroll-jälge säilitab, eksisteerib risk, et rahastamisvahenditest deklareeritakse ka mitteabikõlblikke summasid mis tuleb hiljem tagasi nõuda.

Soovitus Riigi Tugiteenuste Keskusele: Kuivõrd käesoleva auditi käigus ei saa hinnata EIS-i poolt perioodiks 2021+ sisse viidud VKE määramise automaatkontrolle, tuleb hetkel siiski soovitada edaspidi veenduda VKE kontrolli läbiviimise korrektsuses ja kontroll-jälje säilitamise osas.

Riigi Tugiteenuste Keskuse kommentaar: Riigi Tugiteenuste Keskus pöörab edaspidi rohkem tähelepanu, et rakendaja infosüsteemis oleks piisav VKE kontrolli jälg tagatud. Samas me ei nõustu, et üksnes auditis välja toodud puudused kontroll-jäljes võivad antud juhul kaasa tuua potentsiaalselt mitteabikõlblikud kulud. Rahastamisvahendi rakendamise eelmise auditi raames tehti samuti märkus VKE kontrolli kohta, mille järel teostasid EIS ja RTK valimipõhise järelkontrolli. Sarnaselt praegu auditi valimisse sattunud lepingutega ei tuvastatud mitteabikõlblikke ettevõtjaid ka järelkontrolli raames. Meie hinnangul näitab see, et suure tõenäosusega sisulisi puudusi VKE kontrollis ei esine ning puudujäägid piirduvadki üksnes kontroll-jälje tagamisega. Palume auditil kaaluda antud tähelepaneku ümberkvalifitseerimist väheoluliseks.

Soovituse rakendamise eest vastutav isik ja kuupäev rakendusüksuses: Finantsinstrumentide ekspert Mirjam Jalak, soovitus rakendatakse järgmise maksetaotluse kulude kontrolli käigus.

Audiitorite täiendav kommentaar: Audiitorite hinnangul on tähelepanek oma iseloomult jätkuvalt oluline, olgugi, et käesolevas auditis ei ole see kaasa toonud mitteabikõlblikke kulusid. Varasemad auditid ja praktika on näidanud, et antud projektis on varasemalt ettevõtete suuruseid valesti arvestatud, st tehingusse on mindud ettevõtetega, kes ei ole VKE-d ning millega on automaatselt kaasnenud ka mitteabikõlblikud kulud. Kui rahastamisvahendi rakendaja ei säilita selget kontrollijälge ettevõtte suuruses veendumisest, ei saa audiitorid ka kindlust, et antud kontroll oli õigeaegselt ja korrektselt läbiviidud.

Audiitorid nõustuvad, et rahastamisvahendi rakendaja infosüsteemis olid mõningatel juhtudel andmeid ettevõtete tausta, omanike ja muude andmete osas, kust võis saada osalist infot VKE-de määratluse kohta, kuid puudus läbivalt komplektne kontroll-jälg. Audiitorid viisid iseseisvalt kõigi auditi ulatuses olnud lepingute osas läbi VKE määratlemise kontrollid, kus mitmelgi puhul tekkis küsimusi kas ja milliseid andmeid on kasutatud, millistest aastatest, kust on saadud töötajate arvud jne. Lisaks erinevad välismaised seosed ja seosed tulenevalt seotud isikutest. Kui EISi süsteemis on erinevates kohtades kõigest sellest natuke infot ja lõpuks koondina ettevõtte suuruse arvestust kokku ei panda, siis tekib paratamatult risk, et midagi jääb arvestusest välja ja ettevõtte suuruse arvestus ei ole enam õige.

Sellest tulenevalt on tähelepanek suunatud rohkem üldise kontroll-jälje põhimõtte välja toomiseks, et VKE määratlemises veendumise osas oleks kogu info ühtselt ja selgelt kättesaadav ning ka hiljem kontrollitav.

Ühtlasi rõhutavad audiitorid üle tähelepanekus toodud info, et vajalikuks ei peeta VKE arvutuse tekitamist nende ettevõtete osas, kus omandistruktuur on väga lihtsakoeline ning on kergesti tuvastatav, et tegemist ei ole suurettevõttega.

Tulenevalt eeltoodust jäävad audiitorid seisukohale, et tegemist on olulise tähelepanekuga ning soovivad uue rahastusperioodi valguses läbi mõelda, kuidas säilitada ühtne ja piisavalt põhjalik kontroll-jälg ettevõtete suuruste arvestuste osas.

2. Raamatupidamises kajastamine

Auditi ulatuses olevad kulud vastavad olulises osas struktuuritoetuse saaja raamatupidamise andmetele.

3. Struktuuritoetuse maht ning ajastus

Struktuuritoetuse andmine on toimunud olulises osas ettenähtud mahus ja õigeaegselt.

4. Hange läbiviimine

Auditi ulatuses ei olnud riigihankeid.

5. Riigiabi andmine

Struktuuritoetuse saaja on toetuse kasutamisel järginud olulises osas riigiabi andmise reegleid.

6. Teavitamine ja avalikustamine

Struktuuritoetuse saaja on toetuse kasutamisest teavitamisel ning avalikustamisel järginud olulises osas kehtivaid õigusakte.

Kinnitame lõpparuande 12 leheküljel.

Auditi eest vastutav isik:

Mart Pechter
II talituse juhataja
Finantskontrolli osakond

Auditi juht:

Andreas Kalm
II talituse juhtivaudiitor
Finantskontrolli osakond

Tallinn, 25.02.2025.